

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 101 (1988)

Artikel: Società Retorumantscha : Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun : rapport per la perioda digl 1. da schaner 1987 tochen ils 31 da december 1987
Autor: Decurtins, A. / Giger, F.
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-235295>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 23.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Società Retorumantscha

Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun

Rapport per la perioda digl 1. da schaner 1987 tochen ils 31 da december 1987

I. Redacziun e publicaziun

1.1. Redacziun

scatla 245a	IMPRUDAINT – IMPUONDER I	ms. 30 (To.)
scatla 245b	IMPUONDER II – INAMURANZA	ms. 155 (Gi.)
scatla 246	INAMURAR – INCHANALISAR	ms. 133 (Gi.)
scatla 247	INCHANT – INCLAVIGLIAR	ms. 89 (Ds.)
scatla 249	INCRESCHER – INCRETTAIVEL	ms. 20 (A. Secchi)
	INCULPÀ I – INCULTIVÀ	ms. 11 (A. Secchi)
Total		<hr/> ms. 438 paginas <hr/>

Il manuscret tonscha per saver publicar 1988 ultra dil carnet 110 (fin da mars) aunc ulteriurs dus fascichels 111 e 112. Il cal el recav da manuscret redigiu ei d'attribuir al fatg ch'ei ha giu num sededicar alla formaziun dils collaboraturs scientifics (C. Tomaschett ed Annatina Secchi) ed agl examen da lur manuscrets. Plinavon ha il cauredatur impundiu la gronda part da siu temps per pigliar cantun cun la reordinaziun dil material da cedels romontschs descretta sut II, 2.1.

1.2. Publicaziun

Egl onn scadiu ein cumpari ils carnets:

108 IL I – IMMOBIL

109 IMMOBIL – IMPISSAMAIN

1.3. a) Lic. fil. C. Tomaschett ei extraus igl 1. da fenadur 1987 per 1 onn dil survetsch tier la Società Retorumantscha. In stipendi dall'Universitad da Friburg lubescha ad el d'elavurar in tema da dissertaziun davart «Ils nums locals dalla vischnaunca da Trun». Signur Tomaschett lavura vinavon tier nus e sa aschia era far diever digl instrumentari dil Dicziunari. Siu stipendi cuoza tochen igl 1. da fenadur 1988. Era suenter quei datum vegn el a cuntinuar cun sia lavur e terminar quella aschiprest sco pusseivel.

b) Cun definir da niev il status da signur K. Widmer sin giavisch dil Fondo naziunal ei sepresentada la damonda, schebein ins vegli buca sespruar d'utilisar meglier sias forzas ed enconuschientschas era per la redacziun d'artechels dil Dicziunari. La pratica sco collabo-

ratur scientific, ina certa formaziun romanistica all'Universitad da Turitg (diplom da scolast districtual argovian), plinavon igl interess persunal per damondas da dialectologia e historia linguistica plaidan persuerter. Pil mument setracta ei da procurar che signur Widmer sappi redeger cuorts artechels senza squetsch da temps. Per in engaschament pli intensiv stuess ins mirar da discargar igl assistent en divers camps (tgira dalla biblioteca, excerpts, preparaziun dallas scatlas, informaziun). Da dretg selai quei far mo cun gudignar ina nova forza da lavur, q.v.d. era cun slargiar la basa finanziaria.

c) Dunna Annatina Secchi da Ftan a Turitg ha entschiet sia mesa plazza tier nus igl 1. da fenadur 1987. Alla praticanta havein nus surdau scochemai cuorts artechels da redeger, sinaquei ch'ella sappi sefamiliarisar cun l'incumbensa, la temprà e l'atmosfera da lavur d'in redactur. Cun la fin digl onn ha A. Secchi interrut sia pratica per entscheiver cun ina lavur da licenziat ch'ella fa tier prof. Berruto a Turitg.

II. Infrastructura, lavurs internas

2.1. Reordinaziun dalla Cartoteca maistra (bloc romontsch)

La redacziun ei pertscharta daditg ch'ei fuss bien ed uras da «serenar» il bloc romontsch da cedels per obtener cheutras ina megliera basa da lavur. Denton, redeger e reordinar enina va buc. Ei tonscha aschia silpli per in uorden relativ enteifer mintga letra che vegn redigida. Ils problems gronds partenent cavazzins, renviaments, material deponiu faulsamein e material spatitschau etc. restan. In redactur cun experientscha e cun enconuschientscha particulara dils dialects ed idioms sa far gronda migliur, schinavon ch'el ha temps e peda da repassar las scatlas. Il mars 1987 ha il cauredactur entschiet a scarpilir las scatlas aunc buca redigidas INDEPENDENTADAD – (nrs. 250ss.) ed ei arrivaus cun l'uatga tochen la mesadad dalla letra P (scatla nr. 450). Ei setracta sco detg da definir la fuorma dil lemma, da scartar material che s'auda buc el caum, da gruppar il material tenor derivonza etimologica u tenor temprà e peisa dalla significaziun. Sin la carta cotschna (carta directiva) figureschan d.a. era renviaments ad auters cavazzina el senn d'in pro memoria pil redactur. Silsuentar vegnan las cartas directivas ed ils renviaments copiai alla maschina. Las gliestas vegnan verificadas cun la successiun en las scatlas. Il resultat selai eruir per semeglia sin fundament dalla letra M cun in register alfabetic da buca meins che 222 paginas. La nova ordinaziun ei secapescha buca sacrosancta pils redactors dil Dicziunari. Mo ella lubescha da veser ed apprezzar meglier ils problems e gida d'anflar vias per las pli differentas decisions.

2.2. Descarga dallas scatlas dalla cartoteca maistra

Questa lavur ei colligiada cun la reordinaziun dil bloc romontsch (II, 2.1), mo ella stat era en connex cun ils excerpts massivs effectuai ils davos onns arisguard litteratura belletristica, litteratura orala ed ulteriuras fontaunas.

Catrina Demund, Lucerna/Friburg, ha realisau quella lavur per la part reordinada durant ils meins d'uost e settember.

2.3. Biblioteca

2.3.1. Dublettas

Dublettas che pertuccavan oravontut la Ladinia centrala ed il Friul havein nus surschau gratuitamein alla Biblioteca da retscherca Jud (Forschungsbibliothek Jud) a Turitg. Cun la secretaria, dna. Lucie Bolliger-Ruiz, essan nus secunvegna da far cun temps e peda in brat da cudischs. Nus fussen interessai da cumpletar nosa biblioteca cun manuals e monografias che surveschan als intents da redacziun.

2.3.2. Collecziun sorabica da prof. W. A. Liebeskind

La biala collecziun sorabica da sgr. prof. Liebeskind p.m., ch'el ha giu regalau a nus sut il tetel «tgira da minoritads», ei per nus gia per motivs da lungatg (slav) e da scartira strusch accessibla. Perencunter savess in institut da slavistica far meglier diever. Dunna Olga Liebeskind ha lubiu a nus da midar igl intent primar dalla collecziun ed esprimiu il giavisch che nus surdettien ella agl Institut da slavistica dall'Universitad da Genevra, dirigius da prof. Georges Nivat. Quei ei denton succediu. Ina buna sligiazun, sch'ins patratga che prof. Liebeskind, il historicher dil dretg ed eonconuschider dallas minoritads europeas, ha luvrau decennis alla liunga a Genevra, nua ch'el ei era staus en stretg contact cun il linguist A.Velleman.

2.3.3. Documentaziun originala P. Cavigelli (Germanisaziun da Panaduz), revistas e cudischs

Cun brev dils 10 d'uost 1987 ha prof. P. Cavigelli, Minusio, communicau ch'el quenti regalar al Dicziunari siu material original (questiunadas) per la lavur «Die Germanisierung von Bonaduz» (1969). A medem temps surlaschi el a nus revistas (Jahresber. der hist.-ant. Ges. von Graubünden; Terra Grischuna), deponidas tier siu fegl ad Arosa, plinavon ulteriurs cudischs. Ils 25, respectiv ils 28 d'uost, essan nus i pil material ad Arosa ed a Minusio. Cudischs buca existents en nosa biblioteca ein vegni integrai; material che nus possedevan gia havein nus enviau vinavon en entelgientscha cun il donatur. Il material original da Panaduz secumpona da:

1. 2 ordinaturs cun artgas dil questiunari
2. 56 carnets blaus cun las rispostas al questiunari, tud.sv. u romontsch tenor ils confidents
3. Concentraziun tabellarica dallas rispostas dils confidents tenor damondas
4. 1 cudisch: «Protocoll della Secziun romontscha Bonaduz»
5. 1 cudisch: «Historias romontschas localas Bonaduz»

La generusa donaziun da prof. Pieder Cavigelli enrihescha buca mo nosa collecziun, ella vegn era a far buns survetschs per tut tgi che s'occupescha cun damondas linguisticas d'interferenza e dil passadi d'in lungatg a l'auter. A prof. Pieder Cavigelli seigi engraziau en quest liug zun fetg ch'el ha patertgau vida nies institut.

2.3.4. Manuscrets cun canzuns romontschas da Duin

Il december 1986 ha sgr. Georges J. Capol, collaboratur digl Archiv cantunal, surdau a nus ina seria da manuscrets cun canzuns romontschas da Duin. Ellas derivan da dr. Hans Paul Candrian da Flem. Sgr. Kuno Widmer ha cumparegliau ils texts cul register incipit e constatau che 35 dad 86 canzuns muncavan en quest. Era per quei regal savein nus bien grau e quei aschibein a sgr. dr. Candrian sco era a sgr. Capol.

2.3.5. *Acquist da cudischs da dna. Friberg, Breil*

Entras intermediaziun da redactur dr. Felix Giger havein nus acquistau ils 23 da november 1987 in tschuppel cudischs, separats e revistas derivonts ord la biblioteca Friberg a Breil che pertuccan oravontut la Surselva ed il Grischun (cant, dretg, historia, scola, periodica, diversa). Cunzun las spartas «religiun» e «scola» han lubiu da cumpletar nossas collecziuns existentas.

2.3.6. *Conclusiun dil volum 8 DRG*

Igl ei buca pusseivel da concentrar la redacziun dallas letras H, I, J, K en in sulet tom. Quel daventass memia grevs e nunpratics. Ina repartiziun en dus toms 8 e 9, mintgin da ca. 668 paginas, ei necessaria. La conclusiun dil volum 8 ei da prever en ca. 2 onns e miez. Gia ussa patertgein nus da surdar a forzas qualificadas lavurs d'excerpts e da preparaziun pils divers registers.

III. *Register dallas Annalas, volums 76 (1963)–100 (1987)*

La suprastonza ha a sias uras exprimiu il giavisch ch'ins cuntinueschi cul register dallas Annalas tochen tier il volum festiv 100. Cunquei ch'ei ha dau certas malentelgientschas, tgi che duei far quella lavur, havein nus la finala surdau l'incumbensa, d'accord cun dr. Gion Deplazes, a cand. iur. Hans-Jürg Herren, Murten/Friburg. El ha entschiet culs registers ils 31 d'uost e finiu els, cun pintgas interrupziuns, ils 2 d'october. Da principi ha el surpriu il schema dil register 1–75 (1962) ch'el ha denton diversificau per la letga cunzun partenent il register da materias e rendiu quel aschia pli transparents.

IV. *Referats, publicaziuns*

4.1. *Publicaziuns*

4.1.1. *A. Decurtins*

- «Vom Vulgärlatein zum Rätoromanischen». En: Jahrbuch 1986 der Historisch-antiquarischen Gesellschaft von Graubünden, 207–240 (cun cartas).
- «Ena scurreida culturistorica tras igls noms locals da Suagnign e conturns». En: Igl Noss Sulom 66 (1987), 3–24.

4.1.2. *F. Giger*

- «Metafra, ficziun e realitad. Enzacons patratgs en connex cun il raquent «Il scussal» da Vic Hendry». En: Ann. 100 (1987), 33–44.

4.1.3. *K. Widmer*

- Recensiun: Douglas Bartlett Gregor, Romontsch, Language and Literature. Cambridge+New York 1982. En: Romanistisches Jahrbuch 36 (1985), 167–172.

- Recenziun: Robert Luzzi, Chasper Süt fa bilantsch. Chasa Paterna 105 (Lavin 1986). En: Litteratura, Novas litteraras 10/1 (1987), 130 – 137.
- Publicaziuns 1986, Tscherna bibliografica. En: Ann. 100 (1987), 293 – 306.

4.2. *Dietas*

4.2.1. *A. Decurtins*

- Uniun da scripturs romontschs. Sentupada en connex cul tema «Il scriptur, ses dretgs, sia libertad e sia responsabladad» dils 23 da matg 1987 a Cuera. Introducziun, meina-discussiun.

4.3. *Universitad da Friburg*

4.3.1. *A. Decurtins*

Semester da stad 1987

- Translaziun da texts franzos el sursilvan II (parentela dils lungatgs, scazi da plaids e stilistica)
- Prosa romontscha contemporanea, lectura ed interpretaziun; presentaziun da lavurs da seminari

Semester d'unviern 1987/88

- Texts vegls romontschs (lectura ed interpretaziun)
- Expressiun romontscha en diaris e prefaziuns

4.3.2. *F. Giger*

Semester da stad 1987

- Poesia contemporanea
- Problems da stil e da sintaxa dil sursilvan II

Semester d'unviern 1987/88

- La canzun populara
- Principis da grammatica e stilistica dil sursilvan III

V. *Cumissiun filologica*

5.1. Ils 29 da november 1986 havein nus undrau cun ina sempla festivitad nies niev com-member d'honor prof. dr. Heinrich Schmid e ses merets pil romontsch e pil Dicziunari. A medem temps havein nus priu cumiau da prof. dr. Konrad Huber. El ei entaus en la Cumissiun filologica 1953 sco successur da prof. dr. Jakob Jud. da 1962 – 69 ha el presidiau la cumissiun ed ei sefatgs zun meriteivels en biars risguards. Sco correctur dallas artgas ha el mintgamai teniu mirau sin detagls etimologics e sin damondas dalla historia linguistica.

La redacziun dil Cudisch da numns retic 3 (Nums grischuns da persunas) ei ina contribuiziun al Grischun che plaيدا per sesezza. A prof. Konrad Huber engraziein nus cordialmein per sia fideivladad ch'el ha demussau enviers il Dicziunari durant biars onns. Nus giavischein ad el in liunga «bunascha», ton sco pusseivel libra da cedlam, renviaments e correcturas.

5.2. Dunna dr. Mena Wüthrich-Grisch ha festivau ils 12 da fenadur siu 80avel anniversari. Ad ella engrazia il Dicziunari bia. Dils 1931 ha ella fatg l'emprema enconuschientscha dil romontsch sco object da retscherca. Pli tard ha ella presentau la monografia precisa e vasta dil dialect da Surmeir, ha fatg retschercas pil Dicziunari a Vaz, Domat e si Tujetsch. Dils 1942 – 43 eis ella stada redactura dil Dicziunari. Artechels soc ardöffel, aviöl e biars auters relatan da sias enconuschientschas differenziadas. Duonna Mena fa part dalla Cumissiun filologica dapi 1960. Sia cumpetenza severifichescha oravontut en connex cun damondas linguisticas surmiranas e sutsilvanas. Nus engraziein zun fetg a dunna Mena per tut quei ch'ella ha contribuü all'ovra dil Dicziunari.

5.3. Egl onn da rapport havein nus tulanau la Cumissiun filologica savens cun correcturas. Prof. dr. Siegfried Heinemann ha legiu criticamein differentas gadas gia parts dil manuscret. In tal agid para impurtonts gest dil mument ch'ins ei sil precint da formar novs redactors.

VI. Dicziunari ed ordinatur

Nus essan gia d'uriala perina ch'ils proxims pass en quella direcziun dueigien sedireger viers l'elavuraziun dil text en canossa. Per anflar denter nus e la stamparia in plaun cumineivel e per coordinar ils sforzs, havein nus supplicau la direcziun dalla Winterthur AG d'entrar cun nus en discussiun. Nossa mira eis ei d'arrivar el decuors digl onn proxim ad ina sligaziun definitiva.

VII. Fatgs persunals

Cun l'excepziun da C. Tomaschett ei igl entir persunal dil DRG staus dils 21 – 26 da settember 1987 sin in viadi da studi en las valladas ladinhas dallas Dolomitas. Organizada dallas universitads da Turitg e da Berna ha quell'jamna lubiu d'emprender d'enconuscher sil viv la tiara, ils idioms ed ils problems dils vischins ladins che nus percepin schiglioc mo orda nies material ed ord la litteratura scientifica. Cunquei che nus havein tochen ussa mai fatg spassegiadas «da menaschi» cumineivlas, ei quei viadi, che la suprastanza ha fatg bien, segiustificaus cumpleinamein. S'entelli ch'ils participonts ha sezs pagau ils cuosts da viadi e dunsena.

Cuera, ils 23 da mars 1988

Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun

A. Decurtins
F. Giger